

— МЕТРО —

ГОВАРД ФІЛІПС
ЛАВКРАФТ

ЖАХІТТЯ ДАНВІЧА

Харків
«ФОЛІО»

«Горгони, гідри та химери, страшені розповіді про Целено¹ та гарпій — усі вони можуть відтворюватися в мозку поганина, проте всі вони існували й насправді. Все це — копії, типи, точніше, архетипи, які є в нас, — існують одвіку. Інакше яким же чином те, що ми наяву вважаємо вигадкою, може справляти на нас вплив? Хіба ми відчуваємо жах від згадки про них саме тому, що вважаємо їх здатними заподіяти нам фізичний біль? Ні, аж ніяк! Ці страхи мають набагато давніше походження. Вони починаються за межами тіла, інакше кажучи, якби не було тіла, вони все одно існували б... Тому страх, про який тут піде мова, має суто духовну природу — те, що він настільки ж могутній, як і не прив'язаний до жодного земного об'єкта, те, що він домінує в період нашого безгрішного дитинства, — усе це ускладнює пошук рішення, яке дозволило б нам проникнути в глибини нашого доземного існування і хоча б одним оком зазирнути в країну тіней, що існувала до появи людини».

Чарльз Лемб². «Відьми й інші нічні страхи»

¹ Целено — зірка, що належить до скупчення Стожарів і розташована в сузір'ї Тельця.

² Чарльз Лемб (1775—1834) — англійський поет, публіцист і літературний критик епохи романтизму, один із найкращих майстрів жанру есе в історії англійської літератури.

Якщо людина, котра мандрує північними районами центрального Массачусетсу, на рогачці доріг до Ейлсбері неподає від Дінового Закутка, поверне не в той бік, то опиниться в пустельному й цікавому місці. Місцевість стає горбистішою, а облямовані заростями вересу стіни каменю все ближче і ближче підходять до колії курної звивистої дороги. Дерев в чисельних смужках лісу видаються занадто великими, а дикі трави, бур'яни та чагарники дикої ожини почуваються тут набагато вільніше, ніж на обжитих ділянках. Водночас засіяні поля стають мізернішими та зустрічаються все рідше; а нечисленні розкидані тут будинки позначені чимось схожим на відбиток старості, руйнації та занедбаності. Остерігаючись, подорожній не наважується питати дорогу у когось із поодиноких людей із неоковирною зовнішністю, котрі сидять на напіврозвалених ґанках або працюють на похилих луках серед розкиданих там і тут каменів. Ці постаті виглядають настільки тихими та злодійкуватими, що відразу відчуваєш присутність чогось загрозливого, від чого краще триматися подалі. Коли ж дорога підіймається так високо, що бачиш гори над темними лісами, — відчуття неясної тривоги лише посилюється.

Вершини здаються занадто заокругленими та симетричними, щоб надати відчуття комфорту та природності, а часом на тлі неба з особливою чіткістю вимальовуються дивні стовбури високих кам'яних колон, якими увінчана значна частина цих шпилів.

Вузькі розщелини й яруги незрозумілої глибини перетинають дорогу, а перекинуті через них грубо збиті мости завжди здаються вельми ненадійними. Коли

дорога знову починає знижуватися під укіс, з'являються ділянки заболоченої місцевості, що викликають інстинктивну відразу, а вечорами і реальний страх — через скрекотіння невидимих дрімлюг; світлячків, що танцюють у незвичайному достатку; хрипкого та різкого, неприємно наполегливого квакання жаб. Вузька блискуча стрічка річки Міскатонік у його верхів'ях дуже нагадує змію, коли, вигинаючись, підпливає до підніжжя куполоподібних пагорбів.

У міру наближення до пагорбів мандрівник починає остерігатися їхніх лісистих схилів більше, ніж увінчаних камінням вершин. Ці схили підіймаються догори, такі темні та круті, що виникає бажання залишити їх осторонь, але дорога не дозволяє їх оминати. Позаду прихованого деревами містка видніється маленьке селище, що сховалося між річкою та вертикальним схилом Круглої Гори. Тут мандрівника здивує видовище напівзогнилих двосхилих дахів, що нагадують швидше про старі архітектурні традиції, ніж про типові будівлі цієї місцевості. Більшість будинків покинуті й ось-ось заваляться, а церква зі зруйнованою дзвіницею слугує складом для сільськогосподарського реманенту мешканців села.

Моторошним видається довіритися темному тунелю містка, але іншого шляху немає.

Коли ж перейдеш місток, одразу відчуваєш слабкий, але якийсь гидкий сморід сільської вулиці — запах цвілі та багаторічного гниття.

Проминувши це місце, подорожній завжди відчуває полегшення, а потім, ідучи вузькою стежиною, огинає підосви пагорбів і перетинає гладеньку рівнину, поки нарешті знову не потрапляє на рогачку в Ейлсбері. І лише тут він іноді дізнається, що, виявляється, проїхав через Данвіч.

Сторонні намагаються якомога рідше зазирати до Данвіча, а після одного жахливого випадку всі покажчики, де він був позначений, прибрали.

Навколишній ландшафт, якщо розглядати його зі звичної естетичної точки зору, навіть більш ніж прекрасний. Проте жодного напливу художників чи просто аматорів літніх подорожей Данвіч не відчуває. Кілька століть тому, коли ніхто ще не сміявся з розповідей про слуг Сатани, відьом крові та дивних лісових мешканців, було заведено всіяко уникати цієї місцини. У наше раціональне століття, з того часу, як жахіття Данвіча 1928 року вдалося замовчати зусиллями тих, хто щиро турбувався не лише про добробут міста, а й про увесь наш світ, люди, самі не знаючи чому, продовжують остерігатися цього місця.

Вочевидь, однією з причин є те, що місцеві жителі зараз помітно опустили, далеко просунувшись шляхом регресу та занепаду, настільки характерного для багатьох глухих закутків Нової Англії. Врешті-решт вони ніби утворили свою власну расу, що має явні ознаки розумового та фізичного виродження та кривих зв'язків між близькими родичами. Рівень їхнього інтелектуального розвитку гнітюче низький, і при цьому літопис їхньої діяльності буквально просякнутий гріховністю, вбивствами, інцестом та невимовно жорстокими та збоченими вчинками.

Представники найстаріших родин, двох або трьох, котрі переїхали із Салему 1692 року, змогли якимось чином утриматися над рівнем загальної деградації; хоча багато гілок цих родів настільки сильно змішалися з іншою масою, що лише імена нагадували про їхнє походження. Дехто з Вотлісів і Бішопів усе ще посилали своїх старших синів у Гарвард і Міскатонік,

хоча ці сини рідко поверталися під старий запліснявілий дах, де народилися і вони, й їхні пращури.

Ніхто, навіть ті, хто знав усі обставини нещодавніх жахливих подій, не змогли б пояснити, що ж із Данвічем не так. Тим часом старі легенди розповідали про гріховні ритуали та таємні збіговиська індіанців, під час яких вони викликали привидів із великих округлих пагорбів і лементували несамовиті молитви, відгуками на які були гучний тріск і гуркіт, що линув з-під землі.

1747 року преподобний Ебіджа Гоудлі, котрий тільки-но прибув до парафіяльної церкви Данвіч-Вілліджу, виголосив незабутню проповідь із приводу близького сусідства Сатани та його мерзенних слуг.

— Варто визнати, — казав він, — що блюзнірства демонів пекла занадто добре знані, щоб їх можна було заперечувати: прокляті голоси Азазеля й Азраїла, Вельзевула та Беліала чуються зараз з-під землі, про що повідомляли очевидці, котрі ще живі та заслуговують на довіру. Особисто я не давніше, ніж два тижні тому, дуже виразно чув розмову між демонічними силами, коли перебував біля пагорба за моїм будинком; її супроводжували тріскіт, гуркіт, стогін, скрегіт, шипіння та свист, недоступні жодній істоті на землі. Ці звуки, без сумніву, лунають із тих печер, виявити які може лише чорна магія, а відімкнути — хіба нечистий.

Пан Гоудлі зник незабаром після того, як прочитав цю проповідь, однак її текст, надрукований у Спрінгфілді, зберігся до наших днів. Повідомлення про дивні звуки та шуми неподалік пагорбів продовжують надходити щороку й усе ще залишаються загадкою для геологів і фізіографів.

Інші перекази розповідають про неприємні запахи, відчутні неподалік від кіл кам'яних колон, що вінчають

пагорби, про повітряні потоки, гул від яких долинає з певних місць на дні глибоких балок. Існували й легенди, пов'язані з так званим Дитинцем для танців диявола — відкритого всім вітрам, позбавленого рослинності схилу пагорба. А ще місцеві жителі смертельно боялися численних дрімлюг, які терлінькали теплими ночами. Запевняли, що ці птахи — примари, які чекають на душі вмираючих, і що вони лементують в унісон із їхніми останніми важкими зітханнями. Якщо птахи можуть упіймати душу, що летить, коли залишає тіло, то вони миттю відлітають із нею з пекельним реготом; якщо ж їм не вдається цього зробити, то вони поступово замовкають.

Ці байки, певна річ, уже застаріли і зараз звучать смішно, бо прийшли до нас із дуже давніх часів. Данвіч справді був дуже старим, давнішим за будь-яке поселення, розташоване в окрузі тридцятьох миль від нього. На південь від селища ще досі можна побачити стіни льоху та димаря старовинного будинку Бішопів, який збудували до 1700 року; а руїни млина біля водоспаду, збудованого 1806-го, були найсучаснішим взірцем архітектури. Промисловість не прижилася в цих місцях, а фабричний рух, що розгорнувся в ХІХ столітті, виявився тут недовговічним. Найстарішою спорудою були величезні кола грубо витесаних кам'яних колон на шпильях пагорбів, але це були результати діяльності індіанців, а не мешканців Данвіча. Розсипи черепів і людських кісток, виявлені всередині цих кіл, а також навколо величезного, в формі стола, каменя на Сторожовому Пагорбі, підтверджували поширену думку про те, що тут розміщалися місця поховань покумтуків¹,

¹ Індіанці племені покумтуків жили в Західному Массачусетсі.

хоча багато антропологів, відкидаючи неймовірність такого пояснення, наполягали на тому, що це останки людей європеоїдної раси.

II

В околицях Данвіча, у великому та частково безлюдному будиночку фермера біля схилу пагорба, за чотири милі від села і за півтори милі від найближчого житла, в неділю, 2 лютого 1913 року, о п'ятій годині ранку народився Вілбур Вотлі. Дату запам'ятали, бо це було Стрітєння, яке мешканці Данвіча відзначали під іншою назвою, а ще й тому, що цієї ночі всі собаки в окрузі безперервно заливалися гавкотом, а з пагорбів долинав якийсь гамір.

Не такою значною вважали ту обставину, що мати походила з родини Вотлі, зовні неприваблива, навіть потворна альбіноска, котра в 35 років жила зі старим напівбожевільним батьком, про котрого замолоду розповідали дуже страхітливі історії, натякаючи на його причетність до чаклунства.

Чоловіка Лавінія Вотлі не мала, але вона, відповідно до місцевих традицій, не намагалася якимось чином зректися дитини. Більше того, Лавінія навіть по-своєму пишалася темноволосим, схожим на козеня немовлям, зовнішність якого нічим не нагадувала її дещо хворобливе обличчя альбіноски з червоними очима, і не раз багато хто чув, як вона бурмоче дивні пророцтва щодо незвичайних можливостей і приголомшливого майбутнього свого сина.

Такі пророцтва не були чимось несподіваним у поведінці Лавінії, бо вона була незвичайним створінням,